

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM
VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK INSTITUTI

Qo‘lyozma huquqida YDK: 339.97(510) ББК:
65.9(5 KИT) H - 53

Akramova Saida Alisherovna

MAVZU: “KOREYA RESPUBLIKASI BANK TIZIMINI RIVOJLANISH
XUSUSIYATLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YOLLARI”

5A341001 - Mamlakatlar mintaqashunosligi (iqtisodiyot va mamlakatshunoslik) -
(Osiyo Tinch Okeani mintaqasi)

Magistr akademik darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya

Ilmiy rahbar: i.f.n., dotsent Mirxanova D.A.

TOSHKENT - 2012

1

Magistrlik dissertatsiyasi himoyaga tavsiya etiladi:

Magistratura bo‘limi boshlig‘i

Xabibullaev A.

MUNDARIJA

Kirish

I-BOB. BANK-MOLIY A FAOLIYATI RIVOJLANISHNING NAZARIY ASOSLARI

1.1. Banklar va bank tizimining yuzaga kelishi va rivojlanishi

1.2. Zamonaviy bank tizimining tuzilishi

1.3. Xalqaro bank tizimi shakllanishi va uni tartibga solish
xususiyatlari

II BOB. KOREYA BANK TIZIMI FAOLIYATI TAHLILI VA RIVOJLANISH XUSUSIY ATLARI

2.1. Koreya bank tizimining rivojlanish bosqichlari

2.2. Osiyo moliyaviy inqirozidan keyingi davrda Koreya bank
tizimining xususiyatlari

2.3. 2008-2010 yillardagi moliyaviy inqiroz hamda inqirozdan
keyingi davrda Koreya bank tizimidagi o'zgarishlar

3-BOB. JANUBIY KOREYA BANK TIZIMI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI

3.1. Koreya hukumatining moliyaviy inqiroz sharoitida banklarni
qo'llab-quvvatlash siyosati

3.2. O'zbekiston Respublikasi bank tizimi rivojlanishi xususiyatlari

3.3. O'zbekiston-Koreya bank tizimlarining hamkorligi yo'nalishlari

Xulosa

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

Kirish

Mavzuning dolzarbligi. Zamonaviy bank tizimi- bu barcha rivojlangan mamlakatning milliy xo‘jaligining eng muhim soxalaridan biridir. Bank tizimining iqtisodiyotdagi asosiy vazifalari: davlatning to‘lov va xisob-kitob tizimlarini boshqaradi; tijorat bitimlarining katta qismini investisiyalar, kredit operatsiyalar va omonatlar orqali amalga oshiradi; moliyaviy institutlar bilan birgalikda banklar aholi jamg‘armalarini korxonalar va boshqa ishlab chiqarish tizimlariga yo‘llashdan iborat. Tijorat banklari, davlatning pul-kredit siyosatiga muvofiq ravishda, pul oqimlarini, ularning almashinuvi tezligigiga, emissiyasiga, umumiy massasiga, muommaladagi naqd pullar miqdoriga ta’sir ko‘rsatgan holda tartibga soladilar.

Banklar faoliyati tomonidan tartibga solinuvchi pul massasi o‘shining barqarorlashtirish, inflyatsiyaning o‘shish sur‘atlarini pasaytirish, narx darajalari barqarorligining garovidir, bu esa o‘z o‘rnida bozor munosabatlarining milliy xo‘jalik iqtisodiyotiga samarali ta’sir ko‘rsatadi.

Zamonaviy bosqichdagi bank tizimi bu- o‘z mijozlariga turli turdagi xizmatlarni- an’anaviy bank ishi asosi bo‘lgan depozit-ssuda va xisob-kitob operatsiyalaridan boshlab, bank tizimlari tomonidan qo‘llaniladigan pul-kredit va moliyaviy instrumentlarning eng yangicha ko‘rinishlarini (lizing, faktoring, trast va xakozo) qamrab oladi.

Barqaror, egiluvchan va samarali bank infratuzilmasini yaratish O‘zbekistondagi iqtisodiy islohotlarning eng muhim va qiyin masalalaridan biridir. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A.Karimov ta’kidlaganidek, “Inqiroz avjga chiqqan davrda davlatlarning iqtisodiyotga keng miqyosda aralashuvi birinchi navbatda bank-moliya tizimi likvidligini qo‘llab-quvvatlashga, ipoteka kreditlari sohasidagi o‘pirilishlarni bartaraf etishga qaratilib, iqtisodiyotning real sektor tarmoqlariga, ishlab chiqarishga, kichik biznes va tadbirkorlik sohalariga kam e’tibor berilgani vaziyatga salbiy ta’sir o‘tkazishi mumkin.

Bugungi kunda O'zbekiston bank tizimi qat'iy xalqaro talablarga javob beradigan eng barqaror tizimlardan biri bo'lib, ayni paytda u belgilangan qator normativlar bo'yicha mustahkam pozitsiyalarga ega.

Banklarimiz kapitalining likvidlik darajasi 23 foizdan oshadi. Bu esa banklar monitoringi bilan shug'ullanadigan xalqaro Bazel qo'mitasi tomonidan belgilangan xalqaro standartlardan qariyb 3 barobar ko'pdir.

Umumiy aktivlari mamlakatimiz bank tizimining 90foizidan ortig'ini tashkil qiladigan 14ta tijorat banki "Fitch Reytings", "Mudis" va "Standart end Purs" kabi yetakchi xalqaro reyting kompaniyalarining "barqaror" degan yuqori reyting bahosini olishga muvaffaq bo'ldi.

Ammo, 2010yilda va keyingi yillarda bank tizimida ipoteka va iste'mol kreditlari bo'yicha qaytarilmagan kreditlar hajmining o'sishi oqibatida bankrotlikning yangi xavfi to'ldini vujudga kelishi mumkin.

Davom etayotgan jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozini va uning mamlakatimiz iqtisodiyotiga ta'sirini e'tiborga olgan holda, bank-moliya tizimining barqarorligini ta'minlash muhim ustivor vazifa bo'lib qolmoqda." ¹ Shunga bog'liq holda bank tizimi faoliyati bo'yicha chet el tajribasi O'zbekiston milliy iqtisodiyoti rivojlanishida katta qiziqish kasb etadi.

Yangicha bank mexanizminini yaratish, kredit uyushmalarining butun dunyodada tan olingan va bozor bank tizimiga asoslangan ko'p asrlik tajribaga tayangan ishlash prinsiplarini tiklagan xoldagina amalga oshirish mumkin.

Shuning uchun bank tizimini shakllantirishda yuqori samaraga ega bo'lgan xorijiy tajribaning o'rni muhimdir.

Bugungi kunda, moliyaviy, kredit muassasalarining, xizmat ko'rsatishning yangicha metodlari yaratilmoqda. Yuqorida ta'kidlab o'tilganlarni xisobga olgan holda, xorijiy mamlakatlar bank tizimining Koreya bank tizimi misolida, shakllanish va rivojlanish tamoyillarini o'rganish, hamda O'zbekiston Respublikasi bank tizimini rivojlantirishda qo'llanilishi dolzarb xisoblanadi. Shuningdek, rivojlangan

¹ И.А.Каримов 2009йилнинг асосий яқунлари ва 2010йилда Ўзбекистонни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг муҳим устивор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси.

mamlakatlar qatoridan joy olayotgan Koreya Respublikasi bank tizimini o'rganish muhimdir. 1997-98yillardagi Osiyo moliyaviy inqirozidan qattiq aziyat chekkan, keyinchalik ko'plab isloxlarning amalga oshirilganligi natijasida, 2008-yil jaxon moliyaviy inqiroziga nisbatan bardoshlilikini namoyon etgan va shu bilan birga bank tizimida oshirilayotgan islohatlar mamlakatni qisqa muddatlarda inqirozdan butunlay olib chiqib, mamlakat iqtisodiyotini yanada o'sishini bashorat qilmoqdadir.

Mavzuning o'rganilganlik darajasi, dunyo bank tizimlarining shakllanishi, ularning rivojlanish tendensiyalari, bank tizimining xususiyatlari hamda inqirozdan keyingi holatlari horij olimlari: Moskvina V.A., Antipova O. N., Lavrushin I.O., Suxov P.A., Moskovina L.A., Kaufman I.I., Miller R.L., Van-Xuz D.D., Pollard A.M., Kim San Von va boshqalar, shuningdek o'zbek olimlari Akramov E.A., Abdullayeva Sh.Z., Rashidov O.Yu., Berjanov S.A., Qodirov A., Xolmetova U.T. va boshqalar tomonidan o'rganilgan. Iqtisodiy inqirozlar sharoitida Janubiy Koreya bank tizimi ilmiy va amaliy jihatlarida o'zbek iqtisodiy adabiyotlarida yetarlicha yoritilmagan, bu esa mazkur ishning dolzarbligini belgilab beradi.

Tadqiqot ishining manbalari. Quyidagi belgilangan masalalarni amalga oshirish uchun nazariy baza sifatida qonunchilik va me'yoriy xujjatlar, shuningdek O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I. A. Karimovning mavzuga oid asarlari, tahliliy manbalar, xorijiy va milliy mualliflarning ilmiy-tadqiqot ishlari, internet- resurslar xizmat qilgan.

Tadqiqot ishining maqsadi Koreya Respublikasi bank tizimi faoliyatini tahlil qilish va uning tajribasini O'zbekiston sharoitida qo'llash bo'yicha tafsiyalar ishlashdan iborat. Demak, mazkur maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalarni belgiladik:

- Jahon zamonaviy bank tizimi va uning rivojlanish yo'nalishlarini banklar va bank tizimining yuzaga kelishi va rivojlanishi, iqtisodiyotda banklarning vositachi sifatida o'rni va roli, hamda jahon zamonaviy bank tizimining tuzilishi jihatlari tomonidan ko'rib chiqish;
- Koreya bank tizimining rivojlanish bosqichlari hamda xususiyatlarini tahlil qilish;

- Moliyaviy inqirozlar sharoitida Koreya bank tizimidagi o'zgarishlarni o'rganib ularga izoh berish;
- Janubiy Koreya bank tizimini takomillashtirish yo'nalishlarini o'rganish;
- Koreya hukumatining jahon moliyaviy inqirozi sharoitida banklarni qo'llab-quvvatlash siyosatini yoritib berish;
- O'zbekiston-Koreya bank tizimlarining hamkorlik yo'nalishlarini tahlil qilish.

Dissertatsiyaning ob'ekti va predmeti. Dissertatsiya ishining ob'ekti bo'lib Janubiy Koreya bank tizimi xizmat qilgan. Koreya bank tizimining rivojlanish xususiyatlari ishning predmeti hisoblanadi.

Tadqiqot ishining ilmiy yangiligi, unda jahon moliyaviy iqtisodiy inqirozi sharoitida bank tizimini tartibga solish bo'yicha Koreya tajribasidan O'zbekiston sharoitida foydalanish imkoniyatlari ochib berilganligi bilan ifodalanadi.

Ilmiy-amaliy ahamiyati. Tadqiqot ishining materiallari mavzu bo'yicha ilmiy tadqiqot ishida hamda jahon iqtisodi, bank ishi, halqaro iqtisodiy munosabatlar bo'yicha o'quv qo'llanmalar va kurs ishi bo'yicha ishlatilishga tavsiya etilishi mumkin.

Ishning tuzilmasi mazkur tadqiqotning maqsadi, vazifa va mantig'i bilan shartlangan, u o'z ichiga kirish, uchta bob, xulosa va foydalanilgan adabiyotlar ro'yxatini qamrab oladi.

I-BOB. BANK-MOLIYA FAOLIYATI RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI

1.1. Banklar va bank tizimining yuzaga kelishi va rivojlanishi

Bank tizimi bozor iqtisodiy otining muhim va ajralmas qismidir. Tovar pul munosabatlarining keng miqyosda rivojlanishi banklar oldida yangidan-yangi operatsiyalar bajarishga imkoniyatlar ochib beradi.

Dastlabki banklar qachon va qanday paydo bo'lganligi to'g'risida aniq manbalar mavjud emas. Gap shundaki, hozirgi davrda banklar faoliyati xususiyatidan kelib chiqib turlicha bo'lgan operatsiyalarni bajaruvchi universal moliyaviy tashkilotlarni o'zida namoyon qiladi. Masalan, birinchi darajali toifaga kiruvchi chet el banklari o'z mijozlariga 300 dan ortiq turli xil xizmatlarni ko'rsatadilar. Bu operatsiyalarning va xizmatlarning barchasi bir vaqt va bir joyda paydo bo'lmaganligi sababli ham bank ishining "boshlang'ich" nuqtasini aniqlash aniq tadqiqodlar olib borishni va ular asosida ma'lum bir fikrlarni mujassamlashtirishni talab qiladi.

Banklar faoliyatining eng "qadimgi" operatsiyalari bo'lib, pullarni saqlab berish bo'yicha operatsiyalar hisoblanadi. (1.1-rasm.) Ma'lumki, eng qadimgi davlatlarda ham omonatlarni qabul qilish operatsiyalari mavjud bo'lgan. Ilk bor bunday ish bilan ma'lum obro'ga va ishonchga ega bo'lgan puldor shaxslar, Yevropa mamlakatlarida cherkov muassasalari shug'ullanganlar. Masalan, tarixan mashhur grek ehromlari (masalan, Delfiya, Efes ehromlari) bir paytning o'zida o'ziga xos bank muassasalari bo'lib xizmat qilishgan. Yillar o'tishi bilan o'sha qadimgi davrlardan boshlab ayrim hollarda qo'yilgan pul yoki mulk bo'yicha foizlar ham hisoblangan. Banklarning kelib chiqishiga bag'ishlangan mavjud adabiyotlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, banklarning paydo bo'lishining asosiy yoki boshlang'ich zamini birinchidan, pul mablag'larini saqlab berish bo'lsa, ikkinchidan, pul mablag'larini alma.sht.irib berishdan iborat ekanligini ko'rishimiz mumkin. Pul ayirboshlash bo'yicha ehtiyoj alohida paydo bo'lgan. Bunda Yevropani yorqin misol qilib ko'rsatish mumkin. O'rta asrlarda tangalarning yagona tizimi mavjud bo'lmagan. Savdo turli mamlakatlar, shaharlar, hatto alohida

shaxslarning tangalari orqali olib borilgan. Barcha tangalar turli vazn, shakl va nominalga ega edilar. Shuning uchun tangalar bilan shug‘ullanuvchi va ayirboshlashni olib bora oladigan mutaxassislar o‘z ayirboshlash stollari bilan qizg‘in savdo ketayotgan joylarga joylashishgan. Shu bois, "bank" so‘zi italyancha "banco" - ayirboshlovchining oldidagi stol degan ma‘noni anglatuvchi so‘zdan kelib chiqqan. Bunga o‘xshash operatsiyalar bundan ancha avvalgi davrlarda qadimgi Gresiya, Rim, Sharqda amalga oshirilardi. Bank ishi rivojlanishini bankning alohida operatsiyalari miqyosida ko‘rib chiqadigan bo‘lsak, bank ishining tarixiy rivojlanishi quyidagicha borganini ko‘rishimiz mumkin:

Пулний сақлаш бўйича Операциялар Пули	Алмайгнр ЩЦ операциялар р	Кредит операця- лари	Накд нулснз здсаЕ- китйблари	Йри
		Мяжолла ривнг	Бонг ка турлй ёвтачилик операцй^нл	

1.1- rasm. Bank ishi alohida operatsiyalarining tarixiy rivojlanishi

Pulni saqlash va ayirboshlash bo‘yicha operatsiyalar bilan shug‘ullanuvchi shaxslar yig‘ilgan boyliklar - pullar samarasiz, harakatsiz yotganini tushunishar va agar mavjud mablag‘larning hech bo‘lmaganda bir qismini bo‘lsa ham vaqtinchalik foydalanishga berilsa, sezilarli foyda olish mumkinligini bilishar edi. Shunday qilib, asosida pullarni ma‘lum muddatga qaytarish va foiz to‘lash shartlari bilan berish yotgan ssuda (kredit) operatsiyalari pay do bo‘lgan. Bunda garov sifatida uylar, kemalar, qimmatbaho buyumlar, chorva mollari, qullar qabul qilingan.

Bir bankir, aniqrog‘i pulni saqlab beruvchi xizmatlaridan bir - biri bilan o‘zaro xisob - kitoblar bilan bog‘langan bir necha shaxslar foydalanish mumkin bo‘lgani uchun, asta - sekin mijozlarga hisob - kitob xizmatini ko‘rsatish operatsiyalariga ehtiyoj paydo bo‘la boshladi. Dastavval ular quyidagicha amalga oshirilardi. Har bir omonatchi pulni saqlab beruvchida uning ismi yozilgan jadval shaklidagi o‘z hisob varaqasiga ega bo‘lgan. Bu jadvalda pullarning harakati (kirim yoki chiqim) aks ettirilardi. Butun operatsiyani pulni saqlab beruvchi – banker omonatchining

og‘zaki yoki yozma buyrug‘i bilan amalga oshirar edi. Bunda mos o‘zgarishlar o‘zaro hisob kitoblarda ishtirok etuvchi shaxslar jadvallariga kiritilar edi. Bu eng sodda xizmatlar naqd pulsiz hisob - kitoblarning dastlabki shakllarini tashkil qilgan.

Barcha yuqoridagi operatsiyalar dastlab alohida mavjud bo‘lgan va keyinchalik ular biz bank deb nomlashga odatlangan bir xil tashkilotlar chegaralarida birlashganlar. G‘arbiy Yevropada oddiy ayirboshlash idoralaridan bank uylariga o‘tish jarayoni 16 - 17 asrlarda ro‘y berdi.

Ko‘pchilik iqtisodchilar bank mohiyatini ssuda (kredit) operatsiyalarida ko‘rishga moyildirlar.

Pul muomalasi tadbirkorligining yuzaga kelishiga qadimgi Rim va o‘rta asr Italiyasi shaharlaridagi uyushmalar faoliyati asos bo‘lgan. Ularning davlat bilan muntazam aloqasi (uyushmalar tomonidan hisob-kitob va ssuda ta‘minoti va davlat tomonidan batafsil huquqiy tartibga solish), pul kapitalini jamg‘arishning rag‘batlantirilishi va pul tizimining mustahkamlanishi (oltin zaxirasining ortib borishni, xorijda ishlab chiqarilgan metall tangalarni muomaladan chiqarish, savdo munosabatlari uchun pul qog‘ozlari chiqarish, qaytadan zarb qilish o‘rniga milliy tangalarni ichki qayta baholash, uchinchi shaxslar hisobidan to‘lovlar), millatning iqtisodiy taraqqiyoti uchun bir yoqadan bosh chiqarib harakat qilish (davlatning iqtisodiy vazifalari - soliqlar va to‘lovlarni yig‘ish) - bularning barchasi pul muomalasi tadbirkorligining yuzaga kelish yo‘nalishlaridir.

Qadimgi Rimda taxminan 50 ta nisbatan yirik uyushmalar hamda o‘zaro raqobatbardosh maydaroq 800 ta sudxo‘rlik va sarroflik idoralari faoliyat ko‘rsatgan. Bunda ular o‘rtasida pul mablag‘larini jalb etish uchungina emas, balki ularni joylashtirish (savdogar hamkorlar bilan, davlat muassasalari bilan shartnomalar tuzish) uchun ham raqobat bo‘lgan.

Aslida kredit operatsiyalari sudxo‘rlik xususiyatiga ega bo‘lgani, sababli ssuda asosida kreditor tomonidan o‘rnatilgan shart bo‘yicha ikki tomonning shaxsiy kelishuvi yotgan. Sudxo‘r uchun kredit operatsiyalari faqat boylik to‘plash vositasi bo‘lib xizmat qilgan va tadbirkorlikni rivojlantirish uchun rag‘bat bo‘lmagan.

Rim imperiyasining agʻdarilishi bilan pul xoʻjaligi ham inqirozga yuz tutdi, bu holat milodiy IX asrda Shimoliy Italiyadagi yirik shaharlar (Genuya, Venesiya, Florensiya, Milan, Siena va b.)ning savdo va sanoatining rivojlanishi bilan bartaraf etildi. Shahar ma'murlarining alohida imtiyozlari tufayli dastlabki italiya uyushmalari ajralib chiqa oldilar va mazkur shaharlar iqtisodiyotida yetakchilikni egallashga muvaffaq bo'ldilar. Sudxo'rlardan savdo va pul kapitallarini taqsimlashni ta'minlab beruvchi funksiyalarning tortib olinishi, uyushmalarga tadbirkorlik asosidagi tashkilot sifatida o'z mavqe'ini mustahkamlab olishga imkon berdi.

1171 yilda bir necha o'n yilliklar davomida faoliyat ko'rsatib kelgan yopiq hissadorlik shirkatlari depozit (jamg'arma) bank qiyofasiga ega bo'ldi.² Keyingi tashkil etilayotgan shirkatlar (banklar) xususiy bo'lib va shaharlik boylarining mulki bo'lsa-da, ularga shahar ma'murlari tomonidan jamoat kassasi sifatida qaralgan. Ularning shakllanishi uzoq davom etgan. Bu jarayonni kuzatgan holda, shahar ma'murlari bu turdagi faoliyatni tartibga keltirish va reglamentga solish zarur ekanligini tushunib yetdilar.

1270 yildan boshlab shirkatlar shahar vakillari - savdo konsuliga vaqt o'tishi bilan muntazam narxi oshib borgan garov to'lash majburiyati joriy etilgan.³ Shirkatlar faoliyati mukammal reglament ostida bo'lgan (muayyan operatsiyalarni amalga oshirish man etilgan, pul mablag'larining muayyan miqdori cheklab qo'yilgan, shirkatlar ustidan nazorat o'rnatuvchi alohida muassasa tashkil etilgan, shirkat a'zolarini senatda saylash va sinovdan o'tkazish, pul operatsiyalarini amalga oshirishda shahar hokimyatidan vakillarning ishtiroki, shirkatlar faoliyati bilan sarroflik ishlarini qo'shish man etilgan, xususiy shaxslarga ma'lum muddatga

² Пул, кредит, банклар: Дарслик, О.Лаврушин таърири остида -2-нашр, тулд. ва куш.-М.:Молия ва статистика, 2005, 335-б.

³ Уша ердан, 335-б.

³ Пул, кредит, банклар: Дарслик, О.Лаврушин таърири остида -2-нашр, тулд. ва куш.-М.:Молия ва статистика, 2005, 464-б.

boshqa shirkatlar ochish man etilgan, shaharda ularning soni tartibga solib turilgan).

Yevropa banklarni yuzaga kelishi, qaror topayotgan davlatlarning iqtisodiy faoliyatlari uchun xos bo'lgan barqaror pul operatsiyalari keng yoyilgan markazga aylandi. Yevropa shaharlari va davlatlari tomonidan pul muomalasining monetizatsiyalash darajasi cheklangan miqdordagi pulga ega bo'lishga sabab bo'lgan. Pul xo'jaligi bir qator sabablarga ko'ra, sust bo'lgan, buning sabablari: muomaladagi metall pullarning tez yedirilib ketishi; davlat tasarrufidagi kerakli metallarning cheklangan miqdori; pul muomalasini ushlab turish uchun zarbxonalar sonining o'sishi; tangalarni zarb etishni ta'minlab beruvchi texnik vositalarning yetishmasligi va h.k.dan iborat. Shu sababli, Yevropa davlatlarida ta'sis etilayotgan uyushmalar yoki shirkatlar pul muomalasini barqarorlashtirish, alohida mamlakatlarda yuzaga kelayotgan pul tizimlarini mustahkamlashning haqiqiy vositasiga aylanib bordi.

Bu jarayon Gollandiya markazi - Amsterdamda, ayniqsa, yaqqol kuzatildi. Shaharda faoliyat ko'rsatayotgan mustaqil kassirlar instituti va shahar ma'murlari tomonidan bir necha asrlar davomida ta'sis etilgan ayirboshlash bankining raqobat kurashi natijasida Gollandiya pul tizimini mustahkamlab olishga erishildi (XVIII asr oxiridan boshlab deyarli bir asrdan ziyod vaqt davomida uch guldenlik tanga asosiy standart tanga bo'lib kelgan).⁶

O'rta asrlar Yevropasidagi barcha davlatlar va shaharlar banklarni pul muomalasini mustahkamlovchi institut sifatida ko'rmadilar. Germaniyada Italiya savdo markazlari negizida nemis savdo uylari rivojlana boshladi. Pul operatsiyalarini bajarishni amalga oshirish uchun muayyan namunadagi guvohnoma olishning o'zi yetarli bo'lgan. Asosiy operatsiyalar yirik omonatchilar (baron, knyaz va b.) tomonidan pullarni jalb qilish va ularni ehtiyojmandlarga garov ostida (sudxo'rlikni cheklash yoki man etish to'g'risidagi qonunlarga qaramay) ssuda sifatida taqdim etishdan iborat bo'lgan. Germaniyadagi ba'zi knyazliklar va qirolliklar 1618-1648 yillardagi urushdan so'ng gugenotlar, fransuz savdogarlar ahli, veksel va naqd pulsiz pul muomalasi mutaxassislar tomonidan taklif

⁶ Пул, кредит, банклар: Дарслик, О.Лаврушин таърири остида.-2-нашр, кайта ишл. ва тулд.-М.:Молия ва статистика, 2005, 338-б.

etilgan. Ular pul operatsiyalarini yuritish bo'yicha katta tajribaga ega bo'lganlar, doimiy ravishda pul kapitalini harakatlantirib turganlar, bank kitoblari yuritganlar. Ularning ko'magida "Gemayn-Kredit" birinchi hunarmandchilik banki yaratilgan.

Fransiyada XII-XVI asrlarda katta bo'lmagan garov ostida ssuda berish maqsadlarida shirkatlar yaratishga bir necha bor urinib ko'rilgan. Rim papasi Lev X ning yorlig'i (fatvosi)da olinadigan foizlarni shirkatlarni boshqarish xarajatlaridan oshmaydigan darajada kamaytirish ko'zda tutilgan. 1627 y.da ssuda uchun yuqori foiz oladigan lombardlar o'rniga ularning huquqlari va ustuvorliklari tasdiqlandi.

1673 y.dan boshlab garov ostida ssuda berish qat'iy belgilanadigan bo'ldi, banklarning har yerda tarqalishi mamlakat poytaxti - Parijgacha yetib bordi. Mayda omonatchilarning pul mablag'lariga mo'ljallangan banklarning keng tarqalishi bankirlar uylarining qaror topishi bilan kengayib bordi.

Rossiyada XIII asr boshlarida nemis sharharlari bilan faol savdo olib borish natijasida pul operatsiyalarining asosiy markazlari yuzaga kela boshladi: Novgorod va Pskov monastir va cherkovlar savdo uylarini ishga tushirish joyi bo'lib xizmat qildi. Dastlab pullar (tovar va metall) ssuda berishda garovga qo'yilgan mulk bilan rasmiylashtirilmas edi. Asta-sekin garov munosabatlari keng yoyila boshladi. Rossiya Vizantiya davlati qonunlarining asosiy nizomlarini o'zlashtirib oldi, ularning pul operatsiyalarini tashkil etish (bu masalalarda davlatning monopoliyani ximoya qilishga intilishi, operatsiyalar va yo'l qo'yiladigan foizlar miqdorini qat'iy belgilash) usullarini qabul qildi. Bunday soha bilan shug'ullanish huquqi tovon tariqasida berilgan. Pskov ssuda huquqi kredit bitimlarini maxsus "doska"larda rasmiylashtirgan. Pul oborotiga qarz majburiyatlari - oddiy veksellar kiritilgan. Asosiy huquqiy hujjat - Rossiyada hududida kreditorning mulkiy manfaatlarini ta'minlash tartibi va uni himoya qilish, qarz undirish tartibi, nochorlik turlari qat'iy belgilab berilgan.

XV-XVI asrlardagi buyuk geografik kashfiyotlar davrida jahon tovar bozorining shakllanishi, ba'zi Yevropa davlatlarining milliy manfaatdorligi va iqtisodiy da'vogarliklarining kuchayishi, xo'jalik imkoniyatlari sifat darajasining oshishi, moliyaviy aloqalarning baynalminallashuvi, tarbirkorlik faoliyati

qaltisligining keskinlashuvi tufayli bank ishining jahon xo‘jalik munosabatlarining umumiy globallashuv jarayoni bilan birlashib ketishi muqarrar edi. Alohida banklarning (ayniqsa, Italiya va Gollandiya) lokal (mahalliy), cheklangan harakatlari banklararo raqobatni keskinlashtirib yubordi, pul operatsiyalarini o‘tkazishda universallashuv va ayni paytda - ixtisoslashuvni kengaytirishga turtki bo‘ldi. XVI asrda Amerikadan Yevropaga juda katta miqdorlarda kumush va oltin keltirilishi bu banklarning xo‘jalikni pul mablag‘lari bilan ta‘minlashdagi monopoliyasini buzib yubordi. U bank faoliyatining ko‘lamlarini va sifat jihatdan o‘zgartirib yubordi. Banklarning rivojlanishiga metall pul muomalasini bank tadbirkorligi jarayoniga qo‘yadigan cheklovlar yo‘qoltilsagina erishish mumkin edi:

- pul muomalasi davomida siyqalanib ketgan o‘z pu zahirasi o‘rnini to‘ldirish uchun qimmatbaho metallarning muayyan miqdorining nomuntazam keltirilishi;
- pul sifatida oltinning haddan tashqari noelastikligi (oltin qazib chiqarish xarajatlarining kattaligi va tabiiy cheklanganligi);
- oltinning o‘z hajmi hisobidan foizlar keltirishga qodir emasligiga bog‘liq holda, to‘la qimmatga ega pullarning kredit munosabatlari bo‘yicha xizmat ko‘rsatishga yaroqliligining yetarli darajada emasligi;
- individual (xususiy) pul kapitallari oborot tezligi oshishini cheklash, milliy boylikning kamayishi (oltin qazib olish na ishlab chiqarishni, na shaxsiy iste‘molni oshira olmadi).

Bu muammolarni hal etish metall pullarni qog‘oz pullar bilan almashtirilishiga olib keldi. Lekin qog‘oz pullarga xos bo‘lgan xususiyat ularning tez qadrsizlanishi hamda pul bozorini tartibga solishning qiyinlashuviga olib keldi. Oltin monopoliyasiga bog‘liq bo‘lmagan, milliy kapital rivojlanish darajasi bilan ifodalanuvchi pul munosabatlarini amalga oshiruvchi vositalar zarur bo‘ldi. Bunday talablarga kredit pullar javob berardi, ular qog‘oz pullar singari oltin pullarni faqat muomala davrida emas, balki to‘liq almashtira oldilar. Kredit pullarining paydo bo‘lishi metall pul miqdoriga bog‘liqlikni chekladi. Banklar esa ushbu pullarning aylanmasini tartibga soluvchi institutlarga aylandi.

XVII-XX asrlar davomida jahonning yirik mamlakatlari - Buyuk Britaniya, Fransiya, Germaniya va Rossiya iqtisodiy qudratining o'sishi banklarda pul kapitali jamlanishiga sabab bo'ldi. Bu davrda Italiya, Ispaniya, Portugaliya, Gollandiya kabi kredit munosabatlarida belgilovchi mamlakatlarning mavqei mustahkamlandi. XX asrda AQSh va Yaponiyaning iqtisodiy salohiyati shakllandi. Natijada tovar-pul munosabatlar tarkibining o'zgarishi kredit munosabatlari o'zgarishiga, ularning konsentratsiyasi, markazlashuvi va monopolizatsiyasi, davlat tomonidan boshqarilishiga katta ta'sir ko'rsatdi. Banklar kredit operatsiyalari kengayib bordi, ularni amalga oshirish uchun banklar o'z pul asoslarini ham kengaytirib qolmay, milliy va jahon moliya bozori shakllanishini ham jadallashtirdilar.

XULOSA

Bugungi kunda bank tizimi - bozor iqtisodiyotining eng muhim tuzilmalaridan biri. Banklar va tovar ishlab chiqarish hamda muomala sohasi tarixan birgalikda rivojlanib kelmoqda va chambarchas bogʻlanib ketgan. Bunda banklar kapitallarni qayta taqsimlashda vositachi sifatida ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga katta hissa qoʻshadi. Tijorat banklari tadbirkorlik korxonalarining alohida toifasi sifatida koʻrilib, moliyaviy vositachilar degan nomga sazovor boʻlgan. Ular xoʻjalik faoliyati jarayonidan boʻshagan kapitallar, aholi omonatlari va boshqa pul mablagʻlarini jalb etadilar va vaqtinchalik foydalanish uchun ularni qoʻshimcha kapital talab etadigan boshqa iqtisodiy agentlarga beradilar. Banklar pul bozorida tovarga aylanadigan yangi talab va majburiyatlarni yuzaga keltiradi.

2008 yilda avj olgan jahon moliyaviy inqirozi global moliyaviy tizimga taʼsir koʻrsatdi va zanjir reaksiyasi bilan turli mamlakatlar iqtisodiyotining resessiyasiga olib keldi. Birinchi navbatda bank tizimlari barqarorlikni yoʻqota boshladilar, keyinchalik likvidlik inqirozi kelib chiqdi. Koʻplab korxonalarining kasodga uchrashi, kredit tashkilotlari va sanoat kompaniyalarining qoʻshilishi va yutilishi natijasida bir qator investisiya loyihalari tugatilishi, ishchi oʻrinlarining qisqarishi va xakozo muammolar kelib chiqqa boshladi. Inqiroz jahon xoʻjaligining tashqi iqtisodiy aloqalari oʻrnatilgan barcha mamlakatlarga taʼsir koʻrsatdi.

Koreya Respublikasi prezidenti Li Men Bak tomonidan taklif etilgan “747” dastur doirasida Koreya hukumati moliya bozorini barqarorlashtirish va banklar likvidligini saqlab qolishga ham katta ahamiyat qaratgan. Koreya Banki 2008-2009yillar davomida oʻzining pul-kredit siyosatini davom ettirgan holda, asosiy urgʻuni iqtisodiyotni va moliyaviy bozorlarni barqarorlashtirishga berdi. Shuningdek, hukumat bank tizimidagi muammolarini hal qilish maqsadida mamlakat oltin-valyuta zahiralaridan avval 100mlrd AQSh dollari, keyinchalik yana 30mlrd AQSh dollari miqdoridagi pul mablagʻlari ajratildi; Shuni taʼkidlash joizki, milliy banklarning tashqi qarzlarini 2009yil yakunlari boʻyicha taxminan 80mlrd. AQSh dollari miqdorida baholangan. Koreya Banki hamda hukumat

qimmatli qog'ozlarni sotib olish va Repo turdagi shartnomalarni amalga oshirish orqali milliy moliya bozorlarida vonnaning likvidligini ta'minlash, davlat obligatsiyalarini sotib olish va muddatdan oldin monetar barqarorlashtirish obligatsiyalarini chiqarish; xorijiy valyuta bozorida barqarorlikni ta'minlash uchun kursning keskin o'zgarishining oldini olish; uzoq muddatli pul kirimlariga nisbatan soliq imtiyozlarini berish; hamda tashqi iqtisodiy faoliyatni yanada rivojlanishi va mamlakatga xorijiy sarmoyalarni jalb qilishga katta e'tibor qaratish kabi tadbirlarni amalga oshirgan.

Xalqaro iqtisodiy sharoitdagi o'zgarishlar Koreya bank tizimiga ta'sir ko'rsatganiga qaramay, xozirda mamlakat bank tizimini barqaror deb baxolash mumkin. Hozirda Koreya banklari dunyoning etakchi banklari qatoridan o'rin egallaydi. Moliyaviy muhit o'zgarishiga qaramasdan 2005yilda Koreya respublikasiga "Fitch Ratings" agentligi tomonidan berilgan A+ suveren kredit reytingi o'zgarishlarsiz qoldirilgan.

Janubiy Koreya hukumati tomonidan moliyaviy qiyinchiliklarni yengishga qaratilgan chora-tadbirlar banklarining tashqi qarz olishlariga e'lon qilingan kafolatlari Koreya Respublikasi siyosatini rivojlangan mamlakatlar bilan yaqinlashtirishga xizmat qiladi, shuningdek mintaqadagi ba'zi mamlakatlar bilan ham, hamda mahalliy dollarni moliyalashtirish bozoridagi tanglikni yengillashtirishga yordam beradi. Hukumatning bunday chora-tadbirlari o'z natijasini berib, Koreya iqtisodiyotida ijobiy o'sish kuzatildi, bu esa Janubiy Koreya inqiroz ta'sirini tez sur'atar bilan bartaraf etayotganidan hamda iqtisodiyoti tiklannayotganidan dalolat beradi.

Janubiy Koreya O'zbekiston Respublikasining eng yirik investision hamkorlaridan biri bo'lib, Koreya Respublikasi O'zbekistonda bo'layotgan bozor islohatlarini hamda demokratik o'zgarishlarni qo'llab-quvvatlab, mamlakatimizda ijtimoiy-iqtisodiy dasturlarni amalga oshirishga moliyaviy-iqtisodiy ko'mak ko'rsatib kelmoqda. Janubiy Koreyaning bank tizimidagi islohotlari hamda bank tizimini yanada takomillashtirish yo'nalishlaridagi banklarni liberalizatsiya qilish, uzoq muddatli kirimlarga imtiyozlar yaratish, tijorat banklarini yirik moliyaviy guruhlariga aylantirish, iqtisodiyotning ba'zi tarmoqlarini yanada rivojlantirish uchun ixtisoslashgan banklar faoliyatini yo'lga qo'yish, tadbirlarini O'zbekiston misolida ham amalga oshirish maqsadga muvofiq xisoblanishi mumkin. Shuningdek mamlakatlar

Пул, кредит, банклар: Дарслик, О.Лаврушин таърири остида.-2-нашр, кайта ишл. ва тулд.-М.:Молия ва статистика, 2005, 338-б.

islohatlarida ba'zi o'xshash tomonlar ham mavjud bo'lib, Koreyada kasodga uchragan yoki arafasida turgan korxonalga yanada imtiyozlar yaratib, ularning kredit muddatlari cho'zilib berilmoqda, hozirgi kunda respublikamizda ham tadbirkorlikni yanada rivojlantirish maqsadida banklar tomonidan kasodga uchragan korxonalarni sotib olib ularni sog'lomlashtirib, qaytadan ishga tushurish faoliyati rivojlanib bormoqda. Respublikamizda moliya- bank tizimini mustahkamlash masalasiga alohida e'tibor qaratilib, bugungi kunda O'zbekiston bank tizimi qat'iy xalqaro talablarga javob beradigan tizimlardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

Huquqiy-me'yoriy xujjatlar:

1. O'zbekiston Respublikasining "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi 1996 y. 25 apr.dagi qonuni (27.12.1996y., 30.08.97y., 15.04.99 y.,20.08.99y.larda kiritilgan o'zgarishlari bilan).
2. Koreya Respublikasining "Banklar faoliyati to'g'risida" gi 1950y. 5may dagi qonuni (13.01.98y., 27.04.02y.larda kiritilgan o'zgartirishlari bilan).
3. Koreya Respublikasining "Omonatchilarni himoya qilish to'g'risida"gi 1995y. dek.dagi akt.
4. O'zbekiston Respublikasi Konsitutsiyasi, T.: "O'zbekiston", 2002.
5. O'zbekiston Respublikasining "O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki to'g'risida"gi qonun, T.: "O'zbekiston", 1995.
6. O'zbekiston Respublikasining "Banklar va bank faoliyati tug'risida"gi qonun, T.: "O'zbekiston", 1996.
7. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi, Xalk suzi, 09.01.2002.
8. O'zbekiston Respublikasining «Qimmatli qog'ozlar bozori to'g'risida»gi qonuni. 27.06. 2008.
9. O'zbekiston Respublikasining "Valyutani tartibga solish tug'risida"gi qonuni, 11.12. 2003.
- 10.O'zbekiston Respublikasining «Fuqarolarning banklar dagi omonatlarini himoyalash kafolatlari to'g'risida»gi qonuni. 04.04. 2002.
- 11.«Mikrofirmalar va kichik korxonalarni rivojlantirishni rag'batlantirish borasidagi chora-tadbirlari to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. Toshkent. 20.06.2005
- 12.«Bozor islohotlarini chuqurlashtirish va iqtisodiyotni yanada erkinlashtirish sohasidagi ustuvor yo'nalishlar amalga oshirilishini jadallashtirish chora- tadbirlari to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. Toshkent. 14.06.2005.
- 13.«Tadbirkorlik sub ektlari tomonidan taqdim etiladigan hisobot tizimini

- takomillashtirish va uni noqonuniy talab etganlik uchun javobgarlikni kuchaytirish to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. Toshkent. 15.06.2005.
- 14.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2005 yil 15 apreldagi «Bank tizimini yanada isloh qilish va erkinlashtirish chora-tadbirlari to'g'risida» gi qarori. «Xalq so'zi» 16.04.2005.
9. «Pul mablag'larini bankdan tashqari muomalasini yanada qisqartirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasining Vazirlar Mahkamasining qarori. 05.08.2002.
- 10.«Pul-kredit ko'rsatkichlarni tartibga solish mexanizmini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasining Vazirlar Mahkamasining qarori.04.02.2003.

Koreya Respublikasi rasmiy statistika qo'mitalari ma'lumotlari:

- 11.Koreya Banki yilik hisoboti 2008
- 12.Koreya moliyaviy tizimi nazorati yilik hisoboti 2008
- 13.Koreya moliyaviy tizimi nazorati chorak hisobotlari 2009
- 14.Koreya moliyaviy tizimi nazorati chorak hisobotlari 2010

Kitoblar va monografiyalar:

- 15.Karimov I. A. Jahon moliyaviy -iqtisodiy inqirozi, O'zbekiston sharoitida uni bartaraf etishning yo'llari va choralari. -T.: O'zbekiston, 2009. 56 b.
- 16.Karimov I.A. Erishilgan yutuqlarni mustahkamlab, yangi marralar sari izchil harakat qilishimiz lozim. Xalq so'zi.11.02.2006.
- 17.Karimov.I.A. Bank tizimi, pul muomalasi, kredit, investisiya va moliyaviy barqarorlik to'g'risida.T.,O'zbekiston.2005 y.
- 18.Karimov I.A. Bizning bosh maqsadimiz-jamiyatni demokratlashtirish va yangilash, mamlakatni modernizatsiya va isloh etishdir. T., O'zbekiston., 2005.y.
- 19.Karimov I.A. Yangilanish va barqaror taraqqiyoti yo'lidan yanada izchil harakat qilish, xalqimiz uchun farovon turmush sharoiti yaratish- asosiy vazifamizdir.

Toshkent oqshomi. 13.02.2007.

20. Alimov I.I. Moliya. -T.: TDIU. 2007

21. Dengi, kredit, banki / Pod red. Beloglazovoy G. N. Posobie dlya sdachi ekzamina. - M.: Yurayt-Izdat, 2006. - 160 s.

22. Dengi, kredit, banki / Pod red. G.N. Beloglazovoy: Uchebnik. - M.: Yurayt- Izdat, 2006. - 620 s.

23. Galanov V.A. Finansi, denejnoe obrarn,enie i kredit: Uchebnik. - M.: FORUM: INFRA-M, 2006. - 416 s. 2 ekz.

24. Godin A. M., Maksimova N.S., Podporina I.V. Byudjetnaya sistema Rossiyskoy Federasii: Uchebnik. - 3-e izd., ispr. i dop. - M.: Izdatelsko- trgovaya korporatsiya «Dashkov i K?», 2006. - 568 s.

25. Klimovich V.P. Finansi, denejnoe obrarn,enie, kredit: Uchebnik. - 2-e izd., dop. - M.: FORUM: INFRA-M, 2006. - 256 s.

26. Finansi, denejnoe obrarn,enie i kredit: Uchebnik / Romanovskiy V. M. i dr.; pod red. Vrublevskiy O.V. - M.: Yurayt-izdat, 2006. - 543s.

27. Finansi, denejnoe ob^enie i kredit: uchebnik. - 2-e izd., pererab. i dop. / V.K. Senchagov, A.I. Arxipov i dr.; pod red. V.K. Senchagova, A.I. Arxipova. - M.: TK Velbi, Izd-vo Prospekt, 2006. - 720 s. 2 ekz.

34. Shulyak P.N. Finansi predpriyatiya: Uchebnik. - 6-e izd., pererab. i dop. - M.: Izdatelsko-torgovaya korporatsiya «Dashkov i K?», 2006. - 712s.

35. Rashidov O.Yu., Toymuhamedov I.R., Tojiev R.R., Karlibayeva R.X. Pul muomalasi, kredit va moliya. O'quv qo'llanma. T.: TDIU, 2005.

36. Neshitoy A.S. Finansi i kredit: Uchebnik. - 2-e izd., pererab. i dop. - M.: Izdatelsko-torgovaya korporatsiya «Dashkov i K?», 2006. - 572 s.

37. Finansi i kredit: uchebnik / M.L. Dyakonova, T.M. Kovaleva, T.N. Kuzmenko (i dr.); pod red. prof. T.M. Kovalevoy. - 2-e izdatelstvo, pererab. i dop. - M.: KNORUS, 2006. - 376 s.

38. Finansi i kredit: Uchebnoe posobie. / pod red. prof. Kovalevoy. A. M - M.: Finansi i statistika, 2006. - 512s.

39. Kolpakova G.M. Finansi. Denejnoe obrarn,enie. Kredit: Uchebnik.pos. - 2-e izdatelsvo, pererab. i dop. - M.: Finansi i statistika, 2005. - 496
40. Bankovskoe delo: Uchebnik. / Pod red. Professora O.I.Lavrushina. - 2-e izd., pererab. i dop. - M.: Finansi i statistika, 2005. - 672 s.
41. Dengi, kredit, banki: Uchebnik. / Pod red. O.I. Lavrushina. - 2-e izd., pererab. i dop. - M.: Finansi i statistika, 2005. - 464 s.
42. Yevdokimova N.A. Bankovskie sistemi zarubejnix stran: Uchebnoe posobie - S.-Pb.: Izd-vo SPbGUEF, 2004. - 120 c.
43. Maslennikov V.V. Zarubejnie bankovskie sistemi: Uchebnoe posobie. - M.: TD "Elit-2000", 2001. - 392 s.
44. Chernyavskiy S.P. Mejdunarodniy offshorniy biznes i banki. - M.: Finansi i statistika, 2005. - 144 s.
45. Kolesov V.P. Mejdunarodnaya ekonomika: uchebnik. - M.: INFRA-M, 2004. - 474 s.
46. Mejdunarodnie valyutno-kreditnie i finansovie otnosheniya: Uchebnik./Pod red. L.N.Krasavinoy. - 2-e izd. - M.: Finansi i statistika, 2003. - 608s.
47. Mirovaya ekonomika v voprosax i otvetax: Uchebnoe posobie. / pod red. prof. Nikolaevoy I.P. - M.: Vuzovskiy uchebnik, 2006. - 186 s.

Jurnal magolalari:

48. Delovaya Koreya. Spravochniki polpred. Sovet veteranov MID RF. Moskva 2009g. Tom XIV
49. Delovoy Uzbekistan. Spravochniki polpred. Sovet veteranov MID RF Moskva 2008g. Tom XI-XII
50. "The Banker" The Financial Times Ltd. London 2008

Ensiklopediya va lug'atlar:

51. Varlamova T. P., Sarafanova Ye. V., Neganova L. M., Azimov K. A., Arutyunyan G. S., Avt.koll. Varlamoa T.P., Avt. koll. Varlamoa T.P., Avt.koll. Varlamova T.P., Avt. koll. Varlamova T.P., Neganov L. M., Shash Natalya Nikolaevna, Vasilyev Natalya Anatolevna
52. Bolshaya ekonomicheskaya ensiklopediya: M: EKSMO, 2007 g-816s.
53. Bankovskaya ensiklopediya. Pod red. S. I. Lukash, L. A. Malyutinoy g. Dnepropetrovsk 1994.

Internet manbalari:

54. www.bok.or.kr Koreya bankining rasmiy sayti
55. www.kfb.or.kr Koreya banklari federatsiyasi rasmiy sayti
56. www.fss.or.kr Koreya moliyaviy tizimi nazorati rasmiy sayti
57. <http://www.odakorea.go.kr> Koreya Respublikasi tashqi ishlar vazirligi rasmiy sayti
58. <http://www.infokorea.ru/>
59. www.nbu.uz
60. <http://www.press-service.uz>
61. www.nso.go.kr
62. www.imf.org
63. <http://rosfincom.ru>
64. www.wikipedia.org
65. <http://www.g20.org>
66. www.Reauters.ru
67. <http://www.cia.gov>
68. [http://www. Businessweek.com](http://www.Businessweek.com)
69. <http://www.nytimes.com>
70. <http://www.Moodys.com>
71. <http://www.fitchratings.com>

⁷ Пул, кредит, банклар: Дарслик, О.Лаврушин таърири остида.-2-нашр, кайта ишл. ва тулд.-М.:Молия ва статистика, 2005, 340-б.

⁸ Уша ердан, 3341-б

¹² Norton J. The Work of the Basle Supervisors Committee on the Bank Capital Adequacy and the July 1988 Report on International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. - In: International Lawyer, 1989, vol. 23, p. 245 et seq.

¹⁷ 2 та чет эл сугурта компанияларини ва 6та чет эл сугурта компанияси филиалларини хдсобга олган ^олда

¹⁸ 8 та чет эл сугурта компанияси филиалларини хдсобга олган ^олда

²⁰ 92та инвестицион консалтинг, 53та активларни бошқариш, 23та кимматли коғозлар компанияларидан ташқари, яна 65та оффшор инвестицион консалтинг компаниялар хизмат курсатади

²¹ Корея Банкининг Йиллик хисоботи 2010

²² Корея Банкининг Йиллик хисоботи 2008

²³ Манба: Корея Банки

²⁶ Манба: Корея Банки (Монетар сиёсатининг ярим йиллик хисоботи сентябрь 2011)

²⁸ Манба: Корея Банки Йиллик хисоботи 2010

³¹ <http://www.infokorea.ru>

³² <http://rosfincom.ru>

³³ <http://rosfincom.ru>